

Αντίστιξη

Τρεις ταινίες, ένα βιβλίο και μια παλιά φωτογραφία

Don DeLillo

I

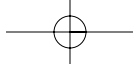
Η πρώτη ταινία ξεκινά με μια σκηνή που διαρκεί κάπου σαράντα δευτερόλεπτα: μια μακρινή φιγούρα σ' ένα παγωμένο τοπίο, μαζί με μια αγέλη σκυλιά που αλυχτούν.

Η επόμενη σκηνή είναι ένας κλειστός και μικρός χώρος, ένα ιγκλού, τη νύχτα, με καμιά δεκαριά ενήλικες και αρκετά παιδιά, με λυχνάρια λαδιού να φωτίζουν το πρόσωπο ενός αγοριού με το όνομα Αταναργιάτ, ηλικίας τριών μηνών.

Στην ταινία υπάρχουν πολλά κοντινά πλάνα στα πρόσωπα των ανθρώπων, άτομα προσωρινά αποκομμένα από τον κόσμο του πάγου και του ουρανού που τα περιβάλλει. Στη μέση της ταινίας, ο Αταναργιάτ, ολόκληρος άντρας πια, τρέχει για να σωθεί. Τον κυνηγούν τρεις άντρες οπλισμένοι με ακόντια και μαχαίρια. Γυμνός, πρώτα σε μακρινό πλάνο, μετά σε κοντινό, μετά σε ευρυγώνιο από ψηλά, τρέχει πάνω στα βράχια της ακτής και στην παγωμένη θάλασσα, γεμάτος αίματα και ξεπαγιασμένος, και αυτή είναι όλη η ασυνήθιστη και γυμνή ουσία του *Παγωμένου Δρομέα*, της σύγχρονης κινηματογραφικής εκδοχής ενός θρύλου 500 ετών των Εσκιμώων, που έχει περάσει προφορικά από γενιά σε γενιά.

Η δεύτερη ταινία ξεκινά σχεδόν μονοχρωματικά, με μια φιγούρα να πλησιάζει από μακριά διασχίζοντας μια τεράστια έκταση πάγου.

Δεν είναι ο Αταναργιάτ, ο γυμνός δρομέας, αλλά ο Γκλεν Γκουλντ, ο κλασικός πιανίστας. Οι *Τριάντα δύο μικρές ταινίες για τον Γκλεν Γκουλντ* είναι μια ταινία διάρκειας ενενήντα τριών λεπτών, όπου πριν από κάθε ανεξάρτητο επεισόδιο ή παραλλαγή εμφανίζεται ένας τίτλος. Δεν πρόκειται για ντοκιμαντέρ. Ένας ηθοποιός υποδύεται τον Γκλεν Γκουλντ, αλλά υπάρχουν και συνεντεύξεις με ανθρώπους που τον γνώριζαν, ανάμεσά τους και ο βιολονίστας Γιεχούντι

Μενουχίν, και αυτοί οι άνθρωποι παίζουν το ρόλο του αντίβαρου στην ηθελημένη ελαφρότητα της ταινίας και στην εξαυλωμένη υφή της, που προκύπτει από την κατακερματισμένη δομή και το ακαθόριστο θέμα.

Η ταινία μάς δείχνει ένα ζωηρό και πνευματώδη άνθρωπο, με μυαλό και σώμα πλημμυρισμένα από μουσική και με χέρια αεικίνητα (μερικές φορές μέσα σε γάντια χωρίς δάχτυλα), ακόμη και όταν δε βρίσκεται μπροστά στο πιάνο. Είναι Καναδός, βέβαια, συναισθηματικά δεμένος με τον τραχύ βορρά. Η ταινία αυτή είναι γεμάτη αποστάσεις. Ο καλλιτέχνης είναι ένας μύστης της μοναχικότητας που ζει στην άκρη εκείνης της ψυχικής απεραντοσύνης, στο υπερπέραν του πάγου και του χρόνου, μέσα σε χειμέρια ενδοσκόπηση.

Η ταινία αυτή είναι επίσης γεμάτη ήχο. Σε ένα πολύβουο δείπνο, υπάρχουν φωνές σε στρώματα και ζώνες, κάποιες πάνω από άλλες, σε αντίστιξη, και υπάρχει συνεχώς μουσική ή ήχοι ταξινομημένοι στο χρόνο, που προέρχονται από ραδιόφωνα, από φωνογράφους, από ένα σύνολο δωματίου, και ηχογραφημένοι στο στούντιο. Οι άνθρωποι μιλούν μεταξύ τους από απόσταση, από τηλέφωνα και μικρόφωνα. Ακούγονται βήματα, χειροκροτήματα, ο ήχος της ταινίας που γυρνά προς τα πίσω. Οι άνθρωποι στις συνεντεύξεις μιλούν γαλλικά, αγγλικά ή αγγλικά με ξενική προφορά, και ο Γκουλντ παίρνει συνέντευξη από τον εαυτό του, επισημαίνοντας ότι η σχέση του κοινού προς τον καλλιτέχνη είναι ένα προς μηδέν.

Είναι ο τυπικός απόμακρος καλλιτέχνης, λέει ο Μενουχίν, είναι ένας άνθρωπος με ελλειπτική προδιάθεση, που ζει τη ζωή του αποκλεισμένος από τον υπόλοιπο κόσμο, που φορά ένα σωρό ρούχα μέσα στο κατακαλόκαιρο, που αποφεύγει το άγγιγμα των άλλων. Είναι επίσης ένας καλλιτέχνης που σταματά να δίνει συναυλίες στα τριάντα ένα του και αρχίζει να ασχολείται με την τεχνολογία της ηχογράφησης.

Αρκετά επεισόδια της ταινίας μοιάζουν εκτός κλίματος, αλλά, από την άλλη, αν η ταινία λεγόταν *Είκοσι εννέα μικρές ταινίες για τον Γκλεν Γκουλντ*, θα χάναμε τον ηχηρό υπαινιγμό του τίτλου προς τις *Παραλλαγές Γκόλντμπεργκ* του Μπαχ, οι οποίες είναι τριάντα δύο, αν συμπεριλάβουμε στο μέτρημα το θέμα και την επανάληψή του στο τέλος.

Η ταινία διαθέτει μια εκκεντρική καθαρότητα και, πάντοτε, κάτι που κινείται στο βάθος. Αυτό είναι ο ίδιος ο Γκλεν Γκουλντ. Σε ένα εγχείρημα λιγότερο ευαίσθητο προς το θέμα του, ο σεναριογράφος και σκηνοθέτης θα προσπαθούσε να συμπίεσει την απόσταση, να βρει κάποιο χειροπιαστό ίχνος του πιανίστα, κάτι οικείο σε όλους μας, κάποια δευτερεύουσα πλοκή σχετικά με την εσωτερική του οργή, την επιθυμία του για απόλυτο έλεγχο, τη σεξουαλική του προσωπικότητα, κάποια αίσθηση της παράνοιάς του και της υποχονδρίας του, την πληθώρα γιατρών και φαρμάκων, τις μανιώδεις και συνεχείς μετρήσεις πίεσης και παλμών – οποιοδήποτε σύμπλεγμα τρόμου θα μπορούσε να συνυπάρχει με τα υψηλά σχέδια του φασματώδους καλλιτέχνη.

Αυτό δε συμβαίνει εδώ, ευτυχώς για την αποτελεσματικότητα της ταινίας. Εδώ παρουσιάζεται η ιδιοσυγκρασία και ο εκούσιος αποκλεισμός του καλλιτέχνη. Είναι η δική του ταινία, με τους δικούς του όρους, παρόλο που γυρίστηκε από άλλους, έντεκα χρόνια μετά το θάνατό του. Δε χρειάζεται να γνωρίζουμε τα πάντα για τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος δεν είναι το παν.

Στα μυθιστορήματα του Τόμας Μπέρνχαρτ, το τελικό θέμα, που συνεχώς επανέρχεται, είναι ο Σαπομονωμένος ανθρώπινος νους. Έχοντας μουσική παιδεία, φαντάζεται στον *Αποτυχημένο*

